

Tlačová konferencia Národnej banky Slovenska

dňa 1. 6. 2021

Peter Majer, hovorca NBS

Dobrý deň, vitajte na tlačovej konferencii Národnej banky Slovenska s akousi zdravotnou prehliadkou slovenského finančného sektora alebo inak povedané - správu o finančnej stabilite. Predstavia vám ju Vladimír Dvořáček, člen Bankovej rady a výkonný riaditeľ úseku dohľadu a finančnej stability NBS a Štefan Richtárik, vedúci oddelenia finančnej stability a analýz NBS. Pán Dvořáček, nech sa páči.

Vladimír Dvořáček, člen Bankovej rady NBS

Ďakujem pekne, prajem vám všetkým príjemné dobré ráno, dovoľte aby som túto tému uviedol. Pán Richtárik vám potom povie väčší detail a viac čísiel. Ja na úvod chcem zdôrazniť, že iste vás neprekvapím, že aj táto správa o finančnej stabilite je rámovaná hlavne pandémiou. Bola určujúcim vplyvom tak ako aj v iných oblastiach, aj v oblasti finančného trhu a finančného sveta. Keď však porovnáme prvú a druhú vlnu, vidíme tu významné rozdiely. Zatiaľ čo prvá vlna pre Slovensko špecificky z medicínskeho hľadiska nebola nejako významná, zaznamenala veľmi silný vplyv na ekonomiku - došlo k prepadu, došlo k recesii, došlo k obavám, k neistotám a maľovali sa rôzne čierne scenáre. Nakoniec sme z toho v minulom roku vyšli celkom dobre s poklesom HDP niečo menej ako 5 % a tá druhá vlna bola úplne iná, bola oveľa dramatickejšia z medicínskeho hľadiska, čiže tá pozornosť sa presunula do tejto oblasti, a preto sme si možno ani tak úplne nevšimli, že viaceré sektory našej ekonomiky fungujú celkom dobre, že sa naučili v období pandémie fungovať a medzi tieto úspešné sektory, ktoré počas druhej vlny fungovali, sa zaradil aj finančný sektor. Banky dokonca počas druhej vlny uvoľnili úverové podmienky najmä pre domácnosti, ktoré sa prefinancovávali pomerne masívne prostredníctvom bánk. Upokojila sa situácia aj na finančných trhoch a veľmi pomohli v tomto období aj odklady splátok, ale videli sme, že len na začiatku a potom došlo k ich významnému poklesu a v podstate sa dá povedať, že v súčasnosti už idú úplne do stratena. Pokiaľ by sme porovnávali túto pandemickú krízu s veľkou finančnou krízou pred viac ako desiatimi rokmi, vidíme tu úplne inú situáciu a dokonca niektorí sa pýtajú, že to čo vidíme vo finančnej oblasti, či je to vlastne kríza. Je pravda, že v ekonomike došlo k recesii, prácu stratilo viac ako 60 tis. ľudí, ale v bankách hlavne nevidíme tie negatívne trendy zatiaľ tak viditeľne, hlavne pokiaľ ide o nárast nesplácaných úverov a zhoršenie dostupnosti financovania. Je potrebné povedať, že

naozaj najmä počas tej druhej vlny banky si splnili svoju úlohu, financovali ekonomiku, financovali domácnosti a pritom boli stabilné. Dovoľte, aby som teraz urobil taký stručný prehľad aké témy prináša správa o finančnej stabilite - sú to tie obvyklé témy, ktoré máme, ale sú aktualizované na situáciu, ktorá tu bola koncom roka a aj v prvej časti tohto roka - v prvom štvrtroku. Začnem pohľadom na podniky. Slovenské banky tu zohrali významnú úlohu, tak, ako som už povedal, prispeli k tomu, že podniky dokázali prekonať výpadky v tržbách. Dokázali to celkom dobre s výnimkou až teda tých sektorov, ktoré sú na krízu senzitivne a musím povedať, že tu svoju úlohu zohrali aj garančné schémy. Likvidita mnohých firiem sa dokonca počas druhej vlny zlepšila. Banky tieto garancie nerozdávali všetkým podnikom, banky sa aj pri využívaní štátnych garancií správali zodpovedne a zachovali si tú svoju obozretnosť, a preto u nás necítim problém v tom, čo dneska hovorí Európa, že táto kríza môže priniesť istú zombiefikáciu v niektorých podnikoch, ktoré by už možno nemali existovať. Pokiaľ ide o domácnosti, tu sme videli v zásade pozitívne trendy, pokiaľ ide o úvery na bývanie, tu bol dokonca taký silný rast, že to bolo podobné ako v období pred krízou. Naproti tomu veľký prepád zaznamenalo spotrebné financovanie, spotrebiteľské úvery prepádli skoro až o 10 % a tento prepád súvisí s celkovým poklesom spotreby, pretože domáca spotreba bola naozaj počas krízy silnejšie zasiahnutá a to sa prejavilo aj pri čerpaní spotrebiteľských úverov, aj keď si myslíme, že to je nie jediný vplyv, že vplyv tam tiež má to, že si domácnosti konsolidovali svoje úvery a pri refinancovaní úverov na bývanie sa snažili do tohto úveru inkorporovať aj svoje spotrebáky. Dovoľm si niekoľko poznámok aj k odkladu splátok, o ktorom som sa už zmieňoval, že to bol úspešný mechanizmus, ktorý pomohol preklenúť obavy na začiatku krízy. Dnes sme už vlastne vo finále s odkladom splátok a už môžeme hodnotiť ako dopadol. Dnes vidíme, že tento odklad splátok neznamenal pre banky taký veľký problém ako na začiatku si možno banky mysleli a vytvárali si mohutné opravné položky. Vidíme už čísla ku koncu marca a tieto čísla ku koncu marca nám v zásade potvrdzujú tie prieskumy, ktoré si robila Národná banka z dôvodu istých obáv ako sa dokážu naštartovať domácnosti, ako budú schopné splácať úver. Musím povedať, že tieto prieskumy boli veľmi blízko realite a odklady splátok nám priniesli minimálne percento domácností, ktoré majú problém sa naštartovať, aby som to tak zhrnul - z celého portfólia retailových úverov je to 0,7 %. Keďže asi jedna desatina úverov bola odložená, predstavuje to približne 7 %, ale väčšiu časť tých 7 % banky po 1. 4. najmä sa snažia na základe individuálnych dohôd refinancovať, zmeniť splátkové kalendáre, pomôcť klientom, aby sa dokázali opäť dostať do toho režimu splácania. Takže tu vidíme veľmi pozitívny trend a nepotvrdilo sa to, že nám v roku 2020 – 2021 bude veľmi rýchlo narastať objem nesplácaných úverov. Chcel by som špecificky vo vzťahu k bankám povedať, že tak ako som na úvod

povedal, banky si splnili svoju úlohu, zachovali si stabilitu a aktuálne disponujú dostatočným objemom likvidity a tak isto aj kapitálu. Dokonca aj pri stresových testoch vidíme, že pri ďalšom zhoršení situácie, ak by ešte došlo k nejakým neistotám a k zhoršeniu trebárs pandemickej situácie, banky by mali ostať odolné a musím povedať, že je to najmä vďaka tomu, že akcionári vo vzťahu k bankám uplatnili zodpovednú dividendovú politiku, veľa vyprodukovaného zisku z predkrízového obdobia ostalo v slovenských bankách a vytvoril sa predpoklad na to, aby kapitál sa zastabilizoval, dokonca aby narástol. Dneska sa v oblasti kapitálovej primeranosti blížime už pomaly k číslu 20 %. Správa samozrejme pojednáva aj o ďalších sektoroch finančného trhu, o poisťovníctve, kapitálovom trhu, v oblasti poisťovníctva, - je tam tiež zachovanie ziskovosti, aj keď vidíme istý pokles pokiaľ ide najmä o životné poistenie. Poisťovne zase ušetrili pri plnení poisťných náhrad, pretože tá škodovosť bola v tomto období nižšia. Pokiaľ ide o sporiteľov vo fondoch - tu sa na začiatku zaznamenali isté straty, ale tieto sa postupne zmiernili, takže ani tu nedošlo k nejakej veľmi dramatickej situácii. Chcel by som povedať, že snažíme sa v správe mapovať síce nosne pandémie, ale nielen, pretože ten ekonomický život a financie sa stále nejakým spôsobom vyvíjajú, a preto sa venujeme v správe aj dlhodobým rizikám. Správa pomenúva tieto dlhodobé riziká, jedno z nosných dlhodobých rizík, ktoré ostáva do budúcnosti je prostredie nízkych úrokových sadzieb. Hovorili sme o ňom aj pred pandemiou, myslím si, že táto prispela k tomu, že tento problém sa ešte viac prehĺbil. Vidieť ho vo všetkých sektoroch naprieč finančným trhom. V bankách - to je najmä ten dôsledok, že majú nízke úrokové marže, pokiaľ ide o poisťovne a fondy - je tu potreba zo strany týchto subjektov, aby si zachovali istú výnosnosť, ísť do rizikovejších investícií. Dôležitým trendom, ktorý sledujeme dlhodobo, je rast cien nehnuteľností a jeho pokračujúci trend. Vidíme tu však isté obavy a riziká v oblasti komerčných nehnuteľností. Tak isto sme upozorňovali v tomto období, ktoré hodnotí správa, aj na riziko investícií do podnikových dlhopisov, kde sme zdôrazňovali, že je potrebné podnikovým dlhopisom rozumieť a nie je to vhodná investícia pre každého. Intenzívne sa centrálné banky začali venovať aj téme klimatických rizík a zelenej ekonomiky - tu máme rozbehnutých niekoľko projektov. Musím povedať, že medzi riziká zaraďujeme aj istý negatívny trend, ktorý vidíme najmä pri úveroch na bývanie. Čoraz viac domácností si pri najmä refinancii, respektíve refinancovaní úver predlžuje a stáva sa, že častokrát tento úver je na 25 - 30 rokov a takto sa mnohí, nevedomajúc si závažnosť tejto situácie dostávajú do polohy, že budú splácať svoje hypotéky už v dôchodkovom veku. Tie čísla nám neúmerne narástli, viac vám povie asi aj Štefan a musím povedať, že tejto oblasti sa budeme musieť venovať, pretože je to možno viac ako polovica dlžníkov, ktorí môžu byť konfrontovaní s problémom poklesu príjmu v čase odchodu do dôchodku a stále s nejakým

objemom nesplatených úverov na bývanie, ktorý im zostane do dôchodkového veku. Národná banka je samozrejme pripravená aj istým spôsobom ovplyvňovať tento vývoj, nielen ho monitorovať. Takým príkladom možného ovplyvňovania je práve použitie makroprudenciálnych nástrojov a spomedzi nich by som vyzdvihol možno proticyklický kapitálový vankúš, ktorý počas pandémie Národná banka znížila na úroveň 1 % a samozrejme podľa vývoja situácie je pripravená flexibilne reagovať. Toľko za mňa a teraz odovzdám slovo pánovi Richtárikovi. Ďakujem.

Štefan Richtárik, vedúci oddelenia finančnej stability a analýz NBS

Ďakujem pekne, dámy a páni, dovoľte mi, aby som prešiel k mojej prezentácii. Nadvižem na pána Dvořáčka a skúsím urobiť taký pohľad, nie komplexný pohľad na celú správu o finančnej stabilite, ale vybral som pre vás také, možno nejaké kľúčové posolstvá alebo nejaké také kľúčové témy, ktoré sú pre našu finančnú stabilitu dôležité. Takže ak sa na to spolu pozrieme, tak vidíme, že tie štyri odrážky, v podstate každá z nich bola veľkou otázkou a neistotou počas roku 2020, či už to bolo dopad pandémie na ekonomiku a fungovanie všetkých podporných opatrení alebo otázka stability bankového sektora a jeho schopnosti pomáhať k oživeniu ekonomiky. Samozrejme otázka rastu úverov, čo je tá tretia odrážka – to bola otázka, ktorá vždy je pri akomkoľvek ekonomickom šoku. Pýtame sa, či tie úvery sa budú poskytovať, či bude dopyt, či bude ponuka a možno najdôležitejšia z tých otázok bola otázka odkladu splátok, predovšetkým ukončenie tohto režimu, kde väčšina domácností a podnikov mala začiatkom roka 2021 v podstate už ukončovať tieto odklady a bola otázka, či budú schopné a v akej miere nabehnú do toho pôvodného štandardného režimu. Tie ďalšie dve odrážky sú v princípe také poznámky. Tá prvá je tak trošku zdvihnutý prst, pretože tá pandémia neskočila a viaceré riziká tu ostávajú - a nielenže ostávajú, ale pokračujú v istej kumulácii - a čo treba jednoznačne sledovať a komunikovať a potom na záver je tu aj informácia o tom, že teda Národná banka má isté nástroje a je pripravená ďalej aktívne s nimi pracovať. Takže poďme postupne na týchto šesť posolstiev, šesť kľúčových tém. Takže treba povedať veľmi jednoducho a jednoznačne, že vďaka mimoriadnym opatreniam zafungovali a vďaka tomu aj miera nesplácaných úverov aj dopad na ekonomiku bol menší. Samozrejme je to komplexná kombinácia viacerých, či to už boli pandemické OČR-ky, tieto odklady splátok, rôzne podpory pre podnikový sektor. Ako celok, aj spolu s garantovanými úvermi vytvorili priestor pre slovenskú ekonomiku, podniky a domácnosti, aby touto krízou prešli relatívne plynule a veľmi dôležité bolo práve vývoj alebo to obdobie druhej vlny pandémie, ktorá síce z toho medicínskeho hľadiska nás zasiahla pomerne bolestivo, ale z hľadiska ekonomického vývoja už sme nabehli na oveľa normálnejší

režim, čo znamená, že dnes môžeme povedať, že tá pandémia mala oveľa menší dopad na slovenskú ekonomiku, na banky, na podniky a domácnosti než ako sme čakali povedzme v polovici minulého roka alebo v treťom kvartáli. Ďalšia z tých kľúčových tém je – tu nám spája vlastne dva príbehy – jeden je o bankách, o stabilite bánk, druhý je o úveroch a trhu úverov pre podnikový sektor. Tieto témy sú prepojené, hneď vysvetlím prečo. Ak hovoríme o tom, že banky majú byť ziskové a majú byť odolné, majú byť s dostatkom kapitálu a likvidity – toto nie je nejaký samoúčelný cieľ, ale cieľom takto silno a dobre vybudovaného bankového sektora je práve podpora ekonomiky cez úvery, aby mali dostatočné možnosti na krátkodobú likviditu alebo aj na investície, no a toto sa ukázalo, že funguje nielen v dobrých ako sme veľakrát komunikovali a práve aj v tých zlých časoch. Takže napriek tomu, že banky utrpeli celkom materiálny pokles zisku, v podstate o tretinu oproti v roku 2020 práve kvôli tomu, čo bolo spomenuté, že sa pripravovali na nesplácanie úverov, takže vytvárali tzv. opravné položky, čiže si pripravovali istú kapacitu na vyrovnanie tohto nesplácania, tak vidíme, že napriek tomu sa podarilo v roku 2021 tento zisk už zlepšiť aj vďaka tomu - a aj vďaka veľmi konzervatívnej dividendovej politike. Treba si uvedomiť, že banky ponechali všetky zisky z predpandemického obdobia na Slovensku, posilnili tým kapitál a vznikla tým vlastne silná báza, ktorá umožnila poskytovať úvery, úvery nielen garantované, ale aj úvery celkom obyčajné. Napriek tomu banky ostali pod dlhodobým tlakom nízkych úrokových sadzieb, toto je téma, ktorú veľmi dobre poznáte, komunikujeme ju už dlhé roky. Náš bankový sektor je tradičný bankový sektor, ktorý neobchoduje s komplexnými derivátmi, ale jednoducho poskytuje úvery a prijíma vklady, a preto prostredie úrokových sadzieb veľmi ovplyvňuje jeho životaschopnosť a tento tlak tu ostáva, úrokové sadzby ostali nízke. Ak sa pozrieme ako nám to súvisí s tým príbehom o podnikoch, tak na tom pravom grafe vidíme tú modrú čiaru, ktorá je likvidita v podnikovom sektore, ktorá vidíme, že počas pandémie rástla a aj napriek tomu, že tá oranžová čiara, čo sú tržby, zaznamenala negatívny vývoj. Treba zdôrazniť, že toto na jednej strane bolo možno aj logické, keď vám vypadnú tržby, tak veľakrát vypadnú aj náklady, na druhej strane je to aj dôsledok práve tých podporných opatrení, či už zo strany vlády alebo aj garantovaných úverov, ktoré poskytovali banky, aby táto likvidita podnikov sa zlepšovala aj počas tohto ťažkého obdobia. A ak sa pozrieme spolu na ten graf na ľavej strane, tak vidíme, že tie modré stĺpce, ktoré sú nie garantované, ale obyčajné úvery podnikovému sektoru, dokázali rásť aj počas krízy, čo je veľmi dobré, to znamená, že banky dokázali dôverovať svojim klientom, poznali ich a vedeli, že im môžu poskytnúť úvery aj počas ťažkého obdobia s tou podmienkou, že majú na to dosť kapitálu a likvidity, čo sme vlastne povedali pred chvíľkou. Na tých modrých stĺpcoch sú pripojené tie stĺpce do oranžova, ktoré vlastne

hovorí o poskytovaní garantovaných úverov a toto je veľmi dôležité, lebo práve garantované úvery zohrali významnú úlohu pri poskytovaní úverov práve malým a stredným podnikom, ktoré sú podstatne citlivejšie. Takže dá sa povedať, že kombinácia toho, že banky boli na krízu pripravené a že vládne mechanizmy na podporu podnikového sektora zafungovali, prechádzame týmto obdobím relatívne optimisticky. Treťou kľúčovou témou je trh úverov pre domácnosti a budem hovoriť najmä o bývaní, pretože trh úverov na bývanie je veľmi silný. Ak sa pozrieme na ten graf tak vidíme, že tie aprílové čísla, ktoré sú označené tým zeleným krúžkom, aj marcové sú už pomerne vysoké, sú vyššie ako v predpandemickom období. Znamená to, že ten rast úverov na bývanie sa obnovil a banky aj klienti majú pomerne veľký rizikový apetít, čiže sú pripravené si ďalej zvyšovať svoju angažovanosť, svoju expozíciu. Spôsobuje to na jednej strane ponuka, pretože medzi bankami je veľmi vysoká konkurencia, vidíme to na pokračujúcom – dá sa povedať - poklese úrokových sadzieb a zároveň, ako už bolo povedané, je tu veľká miera refinancovania úverov a pri refinancovaní úverov prichádza častokrát aj k navýšeniu samotného úveru, aj k predĺženiu jeho splatnosti. A toto je veľmi dôležitá vec, lebo táto téma nám súvisí aj potom s tým, čo už bolo povedané, že množstvo úverov nám dnes už ich splatnosť končí v období, keď jeden alebo obaja spoludlžníci budú mať dôchodkový vek. Takže za posledných dva a pol roka, ak sa na to pozrieme, vďaka tomuto refinancovaniu s navýšením sa dá povedať, že za tieto dva a pol roka klienti, ktorí mali úver, tak im neklesla hodnota úveru. Predstavte si to tak, že časť tých ľudí spláca svoje úvery, ale ďalšia časť si ich navyšuje pri refinancovaní a tým pádom sa vlastne deje to, že ten dlh ako keby sa, akoby nám z neho neubúdalo a títo dlžníci defacto akokeby si o dva a pol roka predĺžili tú splatnosť úveru, lebo o to, čo si navýšili, o to to budú musieť dlhšie splácať. Tak isto sa nám zvýšila, nazveme to penetrácia alebo podiel úverov zadlžených domácností, čiže čoraz viac domácností už má svoje úvery a tá zadlženosť není iba, dá sa povedať, že objemová, že pár by malo veľký úver, ale je už aj širšia, čiže väčšina domácností tento úver má. Veľmi úzko to súvisí s trhom bývania, ako už bolo povedané, tento trh sa stáva čoraz dôležitejším pre banky. Ak si pozriete komunikáciu ratingových agentúr, Medzinárodného menového fondu alebo Európskej centrálnej banky, toto nie je nejaký slovenský fenomén, ceny bývania rastú v množstve krajín, vo väčšine európskych krajín a stáva sa to čoraz citlivejšou témou. Možno práve preto, že je to téma alebo trh, ktorý je extrémne prepojený na obdobie nízkych úrokových sadzieb. Zo skúsenosti vieme, že nízke úrokové sadzby dokážu dlhodobo živiť rast na tomto trhu a vieme, že ten trh vie zareagovať na akúkoľvek zmenu v úrokových sadzbách. Spotrebiteľské úvery boli spomenuté, je tam viacero faktorov, prečo bol tento pokles, samozrejme tým typickým je pokles záujmu, pokles dopytu, pokles spotreby, videli sme to v - dá sa povedať, vo všetkých

európskych krajinách poklesli spotrebiteľské úvery v tomto období, u nás špecificky to súvisí aj s tým refinancovaním s navýšením, pretože množstvo spotrebiteľských úverov sa ako keby konsoliduje do úveru na bývanie, čiže ak si dlžník chce refinancovať svoj úver na bývanie, stáva sa veľakrát, že zoberie aj spotrebiteľský úver, predčasne ho vyplatí a navýši si tým úver na bývanie. Tá najťažšia a najcitlivejšia otázka, ktorú sme si kládli v minulom roku, bol prechod domácností a podnikov z toho režimu, ktorý ich ako keby chránil, to znamená - režimu odkladu splátok vyplývajúceho z odkladu lex korony do obdobia, kedy tieto odklady budú expirovať a budeme konfrontovaní s otázkou, že či domácnosti a podniky dokážu sa vrátiť do štandardného režimu. Tak ako bolo povedané, už počas toho obdobia sme robili prieskumy medzi domácnosťami a ukazuje sa, že tie prieskumy boli relatívne presné, pretože tu už máme prvé čísla, ktoré hovoria o tom, že iba 0,6 % domácností po skončení odkladu ostalo v nejakých omeškaniach splátok. Pre podniky treba zrátať číslo 0,3 – to sú tie omeškané platby a 0,2, ktoré už sú zlyhané, čiže máme tam ešte menší podiel, máme tam 0,5. Toto sú mimoriadne dobré čísla, znamená to, že podniky a domácnosti – môžem povedať, že tieto odklady splátok im výrazne pomohli, pretože dnes sa vracajú do normálneho režimu. Neznamená to, že tento problém je vyriešený, ale pre túto situáciu, pre túto chvíľu, pre tieto údaje, ktoré máme, je to dôvod na optimizmus. Teraz prichádza ten zdvihnutý prst, pretože tieto prvé štyri slajdy, ktoré som prezentoval, to boli otázky, ktoré boli plné neistoty v minulom roku a dnes sa ukazuje, že sú optimistickejšie, ale zároveň každý optimizmus znamená vo finančnom svete aj nárast rizika, nárast istých nerovnováh a vidíme to globálne, ceny finančných aktív - akcií, dlhopisov rastú po celom svete a tak isto aj ceny bývania, ako som spomenul, vo väčšine európskych krajín a zároveň vidíme tu rast dopytu po rôznych nie úplne štandardných typoch investícií, či sú to už rôzne špecializované akvizičné fondy alebo rôzne kryptomeny, digitálne aktíva, no a bez toho že by sme hodnotili, či tieto investície sú dobré alebo zlé, treba povedať, že tá situácia keď sa investori posúvajú do menej typických investícií vždy znamená, že je to vyšší apetít po riziku. Videli sme to v roku 2007, keď boli populárne hedžové fondy, sekuritizované aktíva a podobné investície. Globálne nám rastie apetít po riziku, no a v rámci Slovenska treba povedať to, že napriek tomu že v sektore domácností a podnikov sú tie čísla nízke, myslím čísla týka dlžníkov, ktorí po odklade splátok zostali v omeškaní, je tam nie zanedbateľné percento tých domácností, ktorí síce splácajú, ale ich príjem materiálne poklesol. To znamená, že dokážu splácať s istými problémami, možnože majú finančné aktíva, možno majú úspory, možno to vedia vyriešiť v rámci rodiny, ale platí to, že to riziko tam stále je – v tých portfóliách – a nedá sa povedať, že by bolo hotové. Ako bolo spomenuté, komerčné nehnuteľnosti - toto je téma, o ktorej budem ešte určite počuť, nie je to vec, ktorá sa prejavuje zo dňa na deň, sú tam dlhšie

zmluvy, vidíme niektoré dočasné vplyvy, niektoré štrukturálne, uvidíme, koľko ľudí ostane na home officeoch, koľko kancelárii v Bratislave bude potrebných, to sú veci, o ktorých budeme ešte určite rozprávať. No a na záver je tu ten pohľad na slovenský retailový trh, kde vidíme práve tú tému, o ktorej určite ešte budeme rozprávať a to je téma predlžovania splatnosti úverov a akoby ukončovania predpokladanej splatnosti v čase, keď dlžníci už budú mať dôchodkový vek. Rád by som povedal, že samotné splácanie úveru v dôchodkovom veku nemusí byť problém, problém je skôr to, že vidíme rastúci podiel tých domácností, ktoré nielenže budú obaja dlžníci v dôchodkovom veku, ale budú vo vyššom dôchodkovom veku a dnes je podiel splátky na ich príjme už aj tak vysoký. Takže toto je vec, s ktorou zatiaľ Slovensko nemá skúsenosť, a preto o tejto téme budeme ďalej rozprávať. Na záver rád by som zdôraznil, že Národná banka je pripravená ďalej aktívne pracovať s nástrojmi makroprudenciálnej politiky, je tu spomenutý proticyklický kapitálový vankúš, ktorý je práve takou tlmiacou rezervou na situáciu, že by tie problémy, o ktorých som hovoril, že ostali v portfóliách bánk, sú tam stále zraniteľné domácnosti, zraniteľné podniky, keby sa toto ukázalo ako riziko, vieme tento kapitálový vankúš okamžite použiť. Na druhej strane, tá otázka je komplexná, možno ste si všimli, že Česká národná banka nedávno zvýšila proticyklický kapitálový vankúš. Sme presne v tom období, kedy dúfame, že sa ukončuje riziko, ale vždy keď sa ukončuje riziko, môže nastať situácia, že narastajú nové nerovnováhy, takže budeme o tomto veľmi komunikovať. Dovoľte mi, aby som prešiel k samotnému zhrnutiu, tak, ako sme povedali, ten dopad bol miernejší ako sme čakali, neistota a otvorené otázky sa nám - postupne sa nám to vyjasňuje, postupne tie otázky - máme už aj odpovede, ale zároveň tu zostáva ten zdvihnutý prst nad rizikami, ktoré sa nám opäť začínajú kumulovať predovšetkým v sektore domácností a spojené s trhom bývania. Takže ďakujem pekne.

Peter Majer, hovorca NBS

Ďakujem pekne, otázky? TA3, nech sa páči.

Andrej Horváth, redaktor TA3

Dobrý deň, čo sa týka rastu cien nehnuteľností vy uvádzate medziročne 15,5 %, Štatistický úrad včera vydal čísla, kde to medziročne je 2 %, pričom posledný kvartál bol dokonca záporný, takže ten rozdiel 15,5 % a 2 % Štatistický úrad vysvetľuje tým, že používate inú metodiku, vychádzate z inzertných cien, ktoré sa ponúkajú, pričom štatistický úrad vychádza z konečných čísiel za koľko sa nehnuteľnosť predala. Takže vy tiež takto vysvetľujete ten obrovský rozdiel 15,5 % a 2 %?

Štefan Richtárik, vedúci oddelenia finančnej stability a analýz NBS

Ja by som zareagoval na túto otázku, samozrejme rozdiely sú metodické a pracujeme s tými istými vstupnými dátami, rozdiel je to, že či pracujeme s cenami ponukovými alebo s cenami transakčnými a zároveň by som rád upozornil, že ten 15,5-percentný nárast cien, ktorý komunikovala Národná banka, bol do veľkej miery spôsobený cenami domov. Takže to nie sú iba byty a toto je vlastne to, čo spôsobuje veľkú časť rozdielu.

Andrej Horváth, redaktor TA3

No, Štatistický tam máte zahrnuté domy.

Štefan Richtárik, vedúci oddelenia finančnej stability a analýz NBS

Dobre, v tom prípade – tak, ako som povedal, treba sa pozrieť na rozdiel medzi transakčnými a ponukovými cenami.

Andrej Horváth, redaktor TA3

Dobre, ďakujem, potom ešte mám otázku čo sa týka tej kapitalizácie firiem, podnikov, je tam asi predpokladám veľká rozdielnosť podľa sektorov napríklad turizmu a reštaurácií - viete prosím vás, aj toto nejako okomentovať?

Štefan Richtárik, vedúci oddelenia finančnej stability a analýz NBS

Máme k tomuto aj grafy v správe o finančnej stabilite, takže tú odpoveď by som nechal v tej rovine, že máte pravdu, sú tam rozdiely medzi rôznymi sektormi, ale aj v rámci sektorov sú rozdiely medzi podnikmi, takže myslím, že toto je zaujímavý detail, ktorý sa dá dočítať v našej správe.

Andrej Horváth, redaktor TA3

Posledná otázka – v navýšenom rozpočte je 500 mil. eur na garancie na úvery, ako to vnímate, či teda to nejakو môže pomôcť podnikom a potom, čo sa týka toho percenta koľko štát musel pomôcť v rámci tých garancií, to sa ukáže v nejakom časovom horizonte alebo ako sa bude môcť vidieť, kde vlastne tie firmy zlyhali a štát pristúpil k tým garanciám?

Vladimír Dvořáček, člen Bankovej rady NBS

Ku garanciam ba som chcel povedat' tol'ko, ze ten efekt sme videli hlavne minulý rok - v 2. a 3. štvrt'roku, tam boli najväčšie nárasty, keď sa tie garancie spustili, čiže vtedy aj naozaj pomohli, a ak si pamätám dobre to číslo, dneska sme niekde okolo 800 mil. Takže, ak máme v rozpočte ešte ďalších 500 a trvá mimoriadna situácia, tak je možné tieto štátne garancie poskytovať a ony ešte ďalej trvajú. Čiže je predpoklad, že budú firmy, ktoré si dočiahnu na túto štátnu garanciu ešte v tomto roku, my v našej správe konštatujeme, že štátne garancie prispeli práve k tomu zastabilizovaniu tých firiem, ktoré majú nádej na prežitie. Samozrejme tie garancie nie sú pre všetkých, to sme tam zdôrazňovali, neželali by sme si nejakú zombiefikáciu, ako sa o tom hovorí v celej Európe, ale boli to firmy, ktoré sú životaschopné, dostali sa do prechodných potiaží alebo sa hýbu na hrane, čiže tieto firmy si dočiahli na garancie. Bola tam veľmi pestrá paleta tých garancií, bola tam malá schéma, veľká schéma, boli tam rôzni sprostredkovatelia a v rámci malej schémy oceňujeme práve to, že tam boli malé a stredné podniky, ktoré by si nedočiahli zrejme na iné financovanie a tieto štátne garancie im pomohli. Žiaľ, ako ste povedali už predtým, v tej vašej predchádzajúcej otázke, máme tu aj sektory, ktoré sú významnejšie zasiahnuté krízou a ktoré úprimne nemajú ani dobrý prospekt a výhľad do budúcnosti, sú to najmä tie firmy, ktoré súvisia s cestovným ruchom, takže tu iste tie problémy pretrvávajú a naozaj bude závisieť od toho ako budú špecificky tieto peniaze potom zamerané do podnikového sektoru, ale myslíme si, že to má význam.

Marek Gudiak, redaktor TV Markíza

Ja by som sa chcel opýtať - čo sa týka tých dlžníkov, ktorí si predĺžili vlastne to splácanie úverov až do dôchodkového veku, či v tej analýze máte aj konkrétne čísla poprípade. Chcem sa opýtať ako sa dá takáto situácia riešiť, čo by ste tým ľuďom poradili vlastne.

Vladimír Dvořáček, člen Bankovej rady NBS

Vidíme čísla ako nám to narástlo, už ste videli číslo ako dochádza k nejakej vyššej penetrácii a ten problém vidíme hlavne v tom, keď si refinancujú úver dlžníci a keďže im nevychádza mesačná splátka, tak si ho časovo predlžujú na 25 až 30 rokov a dnes, v súčasnej dobe máme každý druhý úver na bývanie, ktorý je poskytnutý taký, že jeden z týchto spoludlžníkov bude mať dôchodkový vek a dokonca každý tretí úver, čiže tretina úverov, je taký, že obidvaja budú mať dôchodkový vek, keď budú musieť dosplácať úver, samozrejme pri nižších príjmoch. My sme tento problém indikovali už pred vypuknutím pandémie, potom sa možno trošičku dostal do úzadia a teraz, keď sme sa na to pozreli spätne, tak vidíme naozaj, že ten problém nám narastá a existujú samozrejme isté nástroje a existujú isté možnosti aj pri využívaní istých

makroprudenciálnych nástrojov ako túto situáciu trochu ovplyvňovať. Samozrejme, že súvisí to jednak s nástrojmi, ktoré môžeme uplatňovať, ale chcel by som povedať, že aj s istou osvetou, naozaj čerpanie alebo načerpanie úveru na bývanie zo strany domácností je zásadné rozhodnutie na celý život. Toto bremeno si títo ľudia nesú so sebou a keď sa rozhodujú v mladosti, tak to vidia z inej perspektívy ako keď sú potom starší o 20 rokov a ich príjem môže poklesnúť, nemusí vždy len narásť alebo sa môžu dostaviť rôzne zdravotné potiaže. Takým možným dôležitým momentom je aj to, že súčasťou tej osvetu by malo byť aj propagovanie možnosti predčasne splatiť časť úveru. Každý klient môže 20 % ročne predčasne splatiť, dokonca pri výročí môže splatiť bez poplatku celú hypotéku atď. Čiže, mali by klienti myslieť aj na tieto možnosti, nie vždy načerpať maximum a míňať peniaze, ale prihliadať aj na možnosť predčasného splatenia. Nevie, ak ma Štefan chceš doplniť.

Štefan Richtárik, vedúci oddelenia finančnej podpory a analýz NBS

Ja len kratučko doplním, že odpoveď na vašu otázku – áno, v správe o finančnej stabilite sú detailnejšie informácie, je tam práve ten graf, ktorý zobrazuje koľko percent domácností – tam kde obidvaja dlžníci končia v tom dôchodkovom veku, ale hlavne aj to, že aký je podiel splátky na príjme, lebo ak by ten dlžník mal dôchodkový vek plus jeden rok a tá splátka by bola veľmi nízka, je to úplne iná situácia ako keď obaja dlžníci končia dôchodkový vek plus sedem rokov a splátka je polovica príjmu. Takže tieto čísla nájdete. Ja len poviem, že my tam veľmi otvorene komunikujeme o tom, že tu sú aj isté zdravotné riziká, na Slovensku vek dožitia v zdraví nepatrí medzi veľmi dobré čísla v rámci Európy a banky veľakrát hovoria, že tí klienti už v tomto veku majú úspory, majú už aj nejaké ďalšie nehnuteľnosti a že to riziko je nízke. Samozrejme, je to citlivá téma, a predovšetkým - a to by som rád zdôraznil - nemáme skúsenosť na Slovensku s týmto fenoménom. Takže preto k tomu pristupujeme veľmi opatrne a radi by sme to komunikovali ako jedno z tých rizík, ktoré budeme analyzovať.

Vladimír Amrich, redaktor RTVS

Nadviazal by som na túto tému, uvažujete možnože potom o sprísnení limitov na splátky a podobne, lebo vieme, že v iných krajinách je to nastavené prísnejšie, či je niečo takéto v hre.

Štefan Richtárik, vedúci oddelenia finančnej podpory a analýz NBS

Ak budeme spolu čítať správu o finančnej stabilite, tak v tejto časti určite neprehliadnete odstavec, ktorý hovorí o tom, že isté legislatívne riešenia sú tu prípustné, dá sa celkom otvorene hovoriť o tom, že viaceré európske krajiny urobili – nepovedal by som, že sprísnenie nejakého

ukazovateľa – ale upravili akým spôsobom sa má započítavať dôchodkový vek, existujú na to príklady, takže budeme sa o tom rozprávať.

Vladimír Dvořáček, člen Bankovej rady NBS

Taká psychologická vec, málokto si dnes uvedomuje, že v západných krajinách sa dedia nehnuteľnosti s dlhom. To tu vôbec nepoznáme na Slovensku, ale to je tiež jeden z možných negatívnych dôsledkov tohto javu, o ktorom hovoríme.

Vladimír Amrich, redaktor RTVS

Ešte by som vrátil aj možnože k tým garantovaným úverom, ak si dobre spomínam, v tej novembrovej správe bolo, že zlyhalo z tých štátom garantovaných úverov asi 0,7 mil. - 700 tis.. Koľko je to aktuálne, lebo to potom tak celkom nekorešponduje s tou polmiliardovou rezervou na krytie?

Štefan Richtárik, vedúci oddelenia finančnej podpory a analýz NBS

Možno by som rozdelil tú otázku na dve časti, ak sa pozrieme na ten graf, ktorý tam je teraz na ľavej strane, tak vidíme, že ten dopyt po garanciách sa znižuje, to znamená, že menej sa čerpajú garancie práve na strane dopytu. Je to dôležité na to upozorniť, že to pokračovalo aj v apríli, čiže to predzásobenie likviditou, čo podniky urobili v tom čase neistoty, sa teraz ukazuje ako dostatočné a už ďalšie garancie sa čerpajú oveľa pomalšie, ostali v podstate koncentrované v tom sektore malých a stredných podnikov. Nemám tu pri sebe konkrétne číslo koľko je tých garancií alebo tých garantovaných úverov zlyhaných, vieme to všetko nájsť v správe o finančnej stabilite, ale tie čísla nestúpali.

Vladimír Amrich, redaktor RTVS

Otázka možnože na kapitálovú primeranosť – Banková rada minulý týždeň pristúpila k sprísneniu alebo teda k zvýšeniu toho rizikového vankúša pre systémovo dôležité banky pričom, ak tomu správne rozumiem, tak tá najväčšia je dokonca na 2 %, čo je maximum? Takže, keby ste možnože toto vysvetlili - na jednej strane teda hovoríte, že kapitálová primeranosť, vybavenosť je OK, na druhej strane zjavne tam implicitne z toho vyplýva, že vidíte nejaké riziká - tak čo sú tie riziká?

Vladimír Dvořáček, člen Bankovej rady NBS

Áno, správne ste si všimli, že sme prijali takéto rozhodnutie, ale bolo vyložene formálne toto rozhodnutie, nedošlo k žiadnej vecnej zmene, k žiadnej významnej vecnej zmene, pretože tento vankúš majú predpísaný naše banky už niekoľko rokov. Bol ten vankúš len zložitejší, pretože bol zložený z dvoch vankúšov. Po istej legislatívnej zmene, ktorá sa urobila na európskej úrovni, je to už len jeden vankúš pre systém - lokálne systémovo významné banky a máte pravdu v tom, že ten strop je 2 % a tento vankúš má len jedna banka a ostatné banky majú ten vankúš o niečo nižší a je tam aj jedna banka, ktorá má tento vankúš len na úrovni 0,25 %. Ale musím povedať, že nie je to žiadna novinka a že keby sme si porovnali minulý rok a tento rok, tak len u jednej banky došlo k zníženiu o 0,25 %, čiže ten vankúš vlastne aj keď bol v inej štruktúre, je zachovaný.

Vladimír Amrich, redaktor RTVS

Ešte možnože, ak dovoľíte, otázka na riziká čo sa týka expozície voči verejnemu dlhu, vidíme teda obrovskú explóziu dlhu v priebehu minulého roka, tohto roka, predpokladám aj ďalších rokov - ako sú na tom slovenské banky čo sa tohto týka, keď si teda spomenieme tú situáciu pred desiatimi rokmi, tak ...(prerušovaný záznam, pozn. prep.)...

Štefan Richtárik, vedúci oddelenia finančnej podpory a analýz NBS

No, to je veľmi dôležitá otázka práve v nadväznosti na takéto krízové obdobie. V roku 2008 – sme to videli – to bol typický príklad keď začala tá kríza, tak počas 2008, hlavne 2009 nám rástlo vystavenie bánk voči štátnemu dlhu, štát sa zadlžoval a banky vo väčšej miere nakupovali štátne dlhopisy. O tejto téme sme aj komunikovali a bola výrazne súčasťou správ o finančnej stabilite. Potom boli tie udalosti okolo Grécka a postupne sa vystavenie voči štátnemu dlhu znižovalo v bankách. Dnes pokračuje ten trend znižovania, sme niekde pod 9 – 8% celkových aktív, to znamená, že napriek tomu, že štáty sa zadlžujú, tak tento dlh neostáva v bankovom sektore, minimálne na Slovensku to platí.

Vladimír Amrich, redaktor RTVS

A čo ostatné sektory?

Štefan Richtárik, vedúci oddelenia finančnej podpory a analýz NBS

Môžem povedať, že ani dôchodkové fondy, ani sektor poisťovní nenakupoval výraznou mierou tieto dlhopisy. Keby sme ich hľadali, asi by bolo dobre si to spojiť s kvantitatívnym uvoľňovaním centrálnej banky, pretože to je veľký nákupca týchto typov nástrojov.

Vladimír Amrich, redaktor RTVS

Bankový odvod a tá miliarda, ktorá z neho bola vyzbieraná, teda vyzerá to, že tie nápady z memoranda sa nie celkom realizujú, jedným z nich aj bolo, že časť tých peňazí sa presunie do nejakých tých rezerv alebo teda nejakých bezpečnostných nástrojov - toto sa udialo?

Vladimír Dvořáček, člen Bankovej rady NBS

No, Národná banka nie je účastníkom tohto memoranda, čiže my v tejto chvíli úplné detaily nepoznáme, ale predpokladáme, že memorandum sa realizuje, ale detaily vám neviem povedať.

Michal Rybanský, redaktor TV JOJ

Dobrý deň, ja by som sa chcel spýtať - počet zadlžených domácností každoročne na Slovensku rastie, ceny nehnuteľností stúpajú, je to zrejme spôsobené aj tými nízkymi úrokovými sadzbami. Nechystá Národná banka nejaké ďalšie sprísnenia podmienok pre žiadateľov o úver na bývanie? Ďakujem.

Štefan Richtárik, vedúci oddelenia finančnej podpory a analýz NBS

Nie, môžem povedať, že v tejto chvíli nie je nič na stole. Ale samozrejme tak ako sme to vždy robili, vždy keď prišlo nejaké sprísnenie dlhu, sme predtým komunikovali toto riziko, takže určite, keby sa chystalo nejaké sprísnenie, viete ho čítať v správe o finančnej stabilite najprv pomenované ako riziko.

Vladimír Dvořáček, člen Bankovej rady NBS

Ja možno doplním, že keď došlo k pandemickej kríze, tak bola na stole otázka a pomerne istý tlak, že či Národná banka nezmierni tieto kritéria. Naozaj sme o tom viedli aj vnútornú diskusiu, ale okrem proticyklického kapitálového vankúša, kde sme naozaj videli nejaké fundamenty na to, aby sme ho znížili, sme najmä vo vzťahu k dlžníkom neprijali žiadne opatrenia, pretože sme sa domnievali, že to zvolnenie kritérií nie je potrebné. A vlastne táto situácia nám dneska dala za pravdu, že sme sa rozhodli správne, a preto nechceme šibrinkovať s týmito opatreniami – raz ich dávať dole, raz hore – ale chceme uvážlivo najskôr monitorovať situáciu a len v prípade nevyhnutnosti zasiahnuť, robiť nejaké opatrenia, pretože uvedomujeme si, že je to akési ovplyvňovanie trhu a ten trh by sme mali ovplyvňovať len vtedy, keď tie anomálie dosiahnu nejakú významnejšiu nerovnováhu.

Luboslav Kačalka, redaktor Hospodárske noviny

Dobrý deň, ja by som sa najskôr opýtal k tým firemným podnikovým úverom, vy ste hovorili o tom, že tá miera tých garantovaných úverov je relatívne malá, na druhej strane asi väčšina podnikových úverov je nejakým spôsobom zabezpečená, či sú to už – neviem - investície, ktoré proste sú kryté takto, čiže ako možno hodnotíte a či ste sa pozerali na kvalitu zabezpečenia klasických podnikových úverov a či práve tam nedochádza možno k nejakému poklesu cien kolaterálov alebo tak.

Štefan Richtárik, vedúci oddelenia finančnej podpory a analýz NBS

Myslím si, že táto téma bude veľmi úzko súvisieť práve s debatou o sektore komerčných nehnuteľností, kde je typickým nástrojom na zabezpečenie práve tá nehnuteľnosť. V iných sektoroch je to rôzne, používajú sa rôzne nástroje a myslím, že sme veľmi jasne povedali, že tento sektor je relatívne citlivý, je cyklický a bez toho, že by sme videli nejaké zmeny medzi mesiacmi a kvartálmi, myslím, že táto otázka s nami bude ešte - práve kvôli tomu čo hovoríte - bude s nami ešte nejaký čas zotrvať.

Luboslav Kačalka, redaktor Hospodárske noviny

Potom by som sa opýtal ešte na domácnosti, tam ste hovorili o predlžovaní splatnosti hypoték smerom k dôchodkovému veku. Jedna vec je samozrejme to, že tí ľudia budú mať na dôchodku relatívne nižšie príjmy v porovnaní so súčasnosťou, na druhej strane predsa len tá inflácia trochu nepomôže? Lebo ak má niekto dnes – vymyslím si – 25 rokov, berie si hypotéku, tak áno, ten dôchodok bude síce nižší, ale môže sa stať, že práve tá inflácia mu pomôže k tomu, že naozaj tá splátka hypotéky bude zanedbateľná. Či aj toto je nejaký faktor, ktorý beriete do úvahy alebo do akej miery.

Štefan Richtárik, vedúci oddelenia finančnej podpory a analýz NBS

Možno práve kvôli tomu, čo spomínate, tak túto tému zatiaľ komunikujeme ako tému analytickú, ako tému rizika, ktoré sa skúma z viacerých pohľadov. To, čo hovoríte, je určité fér, samozrejme narastie tomu dlžníkovi možno že aj cena toho kolaterálu, tej nehnuteľnosti, možno mu narastú úspory, možno vďaka tomu dlhému obdobiu splácania bude schopný počas toho obdobia odkladať niekde na účet ďalšiu finančnú rezervu. Tieto všetky veci treba zobrať do úvahy, zatiaľ je to v štádiu rizika, ktoré bolo pomenované a ktoré treba bližšie skúmať.

Luboslav Kačalka, redaktor Hospodárske noviny

Ďakujem a posledná otázka – tá sa týka realitnej bubliny. Ešte mesiac dozadu, keď ste dávali ceny nehnuteľností, myslím že to nebol váš odbor, ale práve ten výpočet naznačoval ako keby tá cena nehnuteľností aj kvôli tej cene domov sa už ako keby blížila po tú hranicu bubliny, čiže do akej miery je téma realitnej bubliny na Slovensku aktuálna?

Štefan Richtárik, vedúci oddelenia finančnej podpory a analýz NBS

Skúsím tak všeobecne povedať, že tá téma realitnej bubliny je – je to veľmi obľúbená a silná téma nielen medzi médiami na Slovensku, ale aj médiami v zahraničí, máme o tom debaty s Medzinárodným menovým fondom, s Európskou centrálnou bankou. Zdá sa, že ten trh bývania a práve tá téma tej rovnovážnej ceny, že kde sa asi nachádza, je absolútne kľúčová otázka. To čo my dnes vieme zodpovedne povedať, samozrejme, že neviem, či je alebo nie je bublina na trhu nehnuteľností, ale viem povedať, že to veľmi, veľmi ovplyvňujú úrokové sadzby a vieme povedať, že podmienkou ďalšieho vývoja cien nehnuteľností do veľkej miery bude aj vývoj úrokových sadzieb.

Andrej Horváth, redaktor TA3

Dobre, ešte jednu otázku mám - či aktuálne sa diskutuje o úprave legislatívnych podmienok pre umožnenie reverzných hypotekárnych úverov.

Vladimír Dvořáček, člen Bankovej rady NBS

V minulosti sa táto možnosť preskúmala, ale ďalej sa nerozvinula a v tejto chvíli neviem o tom, že by bola na stole takáto téma, ale ministerstvo financií je gestorom príslušných zákonov, čiže oni by vám to vedeli povedať presnejšie, s nami takúto tému nekonzultujú v súčasnej dobe.

Andrej Horváth, redaktor TA3

Ďakujem.

Peter Majer, hovorca NBS

Máme ešte nejaké otázky? Ak nie, tak ďakujeme, že ste prišli. Pekný deň.